

urópske štúdiá (so zameraním na poľský jazyk a kultúru) na Katedre slovanských jazykov FiF UK v Bratislave¹. V štúdií zvolila oblasť nadprirodzena potrebnú pre vznik kapitoly o náboženstve a viere. Autorka deklaruje význam etnolingvistikého výskumu v jeho azda jednej z najpraktickejších rovín. Predstavuje spôsob a špecifiká výberu adekvátnej slovnej zásoby pre stredne pokročilých z verejne dostupných frekvenčných zoznamov slov z databázy Wikisłownik.

Rozširujúci prvok v zborníku predstavujú prehľadové štúdie zamerané na úspešne sa rozvíjajúci etnolingvistický výskum v Slovinsku a Srbsku. V kontexte problematiky recenzovanej publikácie ide o vhodné príklady na ceste k budovaniu systematických etnolingvistických výskumov na Slovensku. Ide konkrétne o príspevok S. Vojtechovej Poklač s názvom *Materiálová a pramenná báza etnolingvistických výskumov v Slovinsku*, kde autorka predstavuje prierez širokým spektrom odbornej literatúry zameranej na metodologické a teoretické východiská etnolingvistických výskumov v Slovinsku. Záber predstaveného materiálu mapuje počiatky záujmu o problematiku spojenú s týmto jazykovedným smerom, približuje dôležité publikácie vzťahujúce sa na frazeologické i zberateľské výskumy (s dôrazom na preferovanú oblasť záujmu).

Štúdia *Развој етнолингвистике у Србији с посебним освртом на научни рад Дејана Ајдачића* K. Đorđević poukazuje na úspešne sa rozvíjajúcu paradigmu etnolingvistiky v Srbsku, kde sa postupne kreuje srbské centrum pre etnolingvistický výskum, ktoré otvára široké možnosti perspektív. Autorka sa zamerala na opis postupného procesu rozvoja etnolingvistických výskumov v Srbsku, pričom za medzník považuje rok 1996, keď vyšlo prvé číslo ročenky Kodovi slovenskích kultura a štyri monografické práce venované problematike etnolingvistiky. Dôležitú úlohu v rozvoji tejto oblasti prispísala taktiež individuálnemu úsiliu a vedeckého prínosu Lj. Radenkoviča a D. Ajdačiča a ich spolupracovníkov. Štúdia taktiež ponúka vyčerpávajúci bibliografický prehľad srbskej etnolingvistiky.

Autorom možno na záver poďakovať za cenný prínos ich vedeckého pôsobenia pre oblasť etnolingvistiky. Publikácia svojím obsahom poukazuje na pestrosť a možnosti, ktoré takéto skúmanie ponúka. Apeluje taktiež na plnenie stanovených úloh, nadväzovanie na úspešné projekty, medzinárodnú spoluprácu a potrebu rozširovania etnolingvistikého výskumu pre ďalší kontinuálny rozvoj tejto oblasti na Slovensku.

DOI: <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2021.1.15>

Paulína Polgáryová

SILVIA TOSCANO: Ján Hollý (1785-1849), cantore di Cirillo e Metodio. Roma: Lithos, 2020, 157 s. ISBN 978-88-89604-98-4.

Silvia Toscano, výskumníčka a pedagogička v odbore slavistika na rímskej univerzite Sapienza obrátila svoju pozornosť na cyrilo-metodskú problematiku a konkrétne spôsob, akým sa s ňou vysporiadal jeden z najväčších slovenských romantických básnikov Ján Hollý. Kniha vyšla v roku 2020 vo vydavateľstve Lithos v Ríme.

V úvode autorka predstavuje dôvody, pre ktoré siahla po preklade a rozbere diela Cyrilometodiáda a definuje svoj metodologický prístup, ktorým pristupuje k analýze a kontextualizácii diela. Základom pre kontextualizáciu bola nielen poéma Svätopluk, ale aj Talianska a Moravská legenda. Je potrebné poznamenať, že sa autorka pri toponymii a ortografii mien riadila slovenskými variantmi a využívala normalizovaný systém použitý na oficiálnom webovom sídle zlatyfond.sme.sk.

Svoju knihu začína Silvia Toscano podrobným opisom procesu, akým sa vyvíjala spisovná slovenčina od úplného začiatku, cez Bernoláka, Štúra až po Hodžu a Hatálu. Veľmi dobre sa orientuje v slovenskej historiografii a pozná aj všetky základné diela, ktoré sú v procese vývinu spisovnej slovenčiny kľúčové. V tejto kapitole je teda uvedený ucelený a detailný prehľad jazyka, jednotlivých diel a ich autorov vrátane podstatných biografických údajov.

Druhá kapitola knihy je venovaná životu Jána Hollého a analýzam diel Svätopluka a Cirillo-Metodiáda. Z oboch diel uvádza ukážky v origináli aj s paralelným prekladom. Samotná analýza je skôr obsahová, ale nevyhýba sa ani lingvistickým poznámkam. Je veľmi potešujúce, že analýza oboch diel sa neobmedzuje len na opis historických udalostí, ako ich diela zachytávajú, ale Toscano každú tematickú skupinu umiestňuje do historického kontextu Hollého doby v línii vývinu slovenskej národnej identity a jazyka, ktorá chronologicky presahuje 18. storočie.

Po ukončení analytickej časti Toscano uvádza svoje preklady. Prvým je preklad Hollého „Životopisu svätich Cirilla a Metóda slovenských blahozvestov“, ďalej vybrané verše zo Svätopluka a Cirillo-Metodiády. Preklady sú uvedené v modernej taliančine a prekladateľka sa pokúša vcelku úspešne reflektovať poetický charakter textu.

Nasleduje preklad zápisu stretnutia Izmaila Sreznjevského s Jánom Hollým, po ktorom sa autorka podrobne venuje Talianskej (Vita cum translatione S. Clementis) a Moravskej legende. Podobne ako pri dielach Svätopluka a Cirillo-Metodiáda, aj v tomto prípade Toscano uvádza detailný prehľad vzniku diela s jeho dobovou kontextualizáciou. Kniha je ukončená prekladmi obidvoch legend.

Kniha autorky Silvie Toscano je spracovaná na vysokej odbornej a vedeckej úrovni. Vzhľadom na charakter jej

¹ Ide o prípravu 3. časti vysokoškolských skrípt *Polski na A* začínajúce od jazykovej úrovne B1 podľa Európskeho referenčného rámca pre jazyky.

vnútorného členenia ideálne napĺňa aj požiadavky daktického charakteru a obsahovo ponúka všetky esenciálne údaje potrebné pre pochopenie významu diela nielen z hľadiska jeho esteticko-umeleckej roviny, ale aj z hľadiska miesta v budovaní slovenskej národnej identity a vytvárania normovaného spisovného jazyka. Kniha kompaktným spôsobom ponúka talianskemu čitateľovi detailný pohľad na národno-kultúrny vývin Slovenska, jej vydanie sa teda dá považovať za významný počin zviditeľňovania vkladu slovenskej kultúry do spoločného európskeho kultúrneho dedičstva a civilizácie.

DOI: <https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2021.1.16>

Šimon Marinčák

**KAČALA, J. – PISARČÍKOVÁ, M. – POVAŽAJ, M.:
Krátky slovník slovenského jazyka. Piate,
doplnené a upravené vydanie.**

Martin: Matica slovenská, 2020. 960 s.

ISBN 978-80-8128-261

Autorský kolektív známych slovenských jazykovedcov pripravil spoločensky veľmi dôležité, pre jazyko-komunikačnú prax priam neodmysliteľné dielo s (už) ustáleným a známym názvom *Krátky slovník slovenského jazyka* (piate, doplnené a upravené vydanie; ďalej aj KSSJ); je to najnovšie slovenské lexikografické dielo, ktoré autori predkladajú verejnosti „ako odborný opis slovnej zásoby súčasnej spisovnej slovenčiny...“, pričom „...ide o typ výkladového slovníka normatívneho rázu, ktoré by pri ruke mal mať... každý aktívny používateľ slovenského jazyka“ (s. 7).

Uvedené lexikografické dielo je výsledkom viacročnej, na čas náročnej vedeckovýskumnej práce troch popredných jazykovedcov slovakistov, konkrétne Jána Kačalu, Márie Pisarčíkovej a Mateja Považaja, ktorí piate vydanie funkčne a systémovo doplnili, upravili a pripravili na vydanie. Na časovo kontinuálnom, postupnom spracovávaní slovníkových častí predchádzajúcich slovníkov, teda na ich ťažiskovom priestore, vedeckovýskumne participovali Ján Doruľa, Ján Kačala, Marta Marsinová, Ivan Masár, Štefan Michalus, Štefan Peciar, Mária Pisarčíková, Matej Považaj, Viera Slivková, Elena Smiešková, Eva Tibenská, Milan Urbančok. Nový KSSJ je teda systémovo i vecne spätý s predchádzajúcimi spracovaniami a vydaniaми slovníkov slovenského jazyka; mám tu na mysli predovšetkým šesťzväzkový Slovník slovenského jazyka (uzuálne známy ako Peciarov slovník) a nasledujúce krátke slovníky, ktoré vznikali postupne počnúc 80. rokmi 20. storočia, keď sa kolektívy lexikografov Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV v Bratislave rozhodli pokračovať vo výskumoch lexiky slovenčiny aj naďalej. V súvislosti

s uvedenou kontinuitou je dôležité si uvedomiť, že ona bola i je udržiavaná ustavičným sledovaním komunikačného pohybu slovenských slov v diferencovaných sociálno-komunikačných prostrediach najmä so zreteľom na ich časové a kauzálne podmienky vzniku. Vecne poznamenávam, že v predchádzajúcich vydaniach KSSJ autori premysleli a pohotovo zužitkovali podnecujúce a súhlasné ohlasy či pripomienky odborníkov i bežných používateľov slovenského spisovného jazyka smerujúce na prvý šesťzväzkový slovník, a tak postupne nahromadené skúsenosti a poznatky koncentrovane využívali v nasledujúcich vydaniach krátkych slovníkov. Takouto teoreticko-metodologickou koncepciou pokračovali J. Kačala, M. Pisarčíková a M. Považaj v príprave najnovšieho 5. vydania. Pravda, to je iba jedna strana sledovanej veci; iná, rovnako dôležitá či azda najdôležitejšia a najnáročnejšia je systematické a systémové sledovanie a následne reagovanie (vyhodnocovaním či prehodnocovaním) na predchádzajúci a rovnako aj súčasný spoločenský status slovenského jazyka, osobitne jeho slovnej zásoby v oficiálnych i neoficiálnych komunikačných zónach (prostrediach). Toto zdôrazňujem predovšetkým z toho dôvodu, že v tom bolo ťažisko rozhodnutia jeho autorov – pripraviť a vydať 5. vydanie KSSJ. Vyššie spomínaná autorská trojica to jednoznačne zvládla, o čom sa používatelia najnovšieho slovníka môžu presvedčiť. Za jeden zo zlomových časových úsekov, na ktorý slovná zásoba slovenčiny spočiatku (potenciálne) nebola pripravená, čo je prirodzený jav každého preberajúceho či aplikačne reagujúceho jazyka, bol spočiatku miernejší, no postupne razantnejší nástup elektronickej komunikácie. Na základe dokladových slovných príkladov, ktoré čitateľ v knihe nájde vedno s ich výstižne a vecne koncipovanými výkladmi, možno konštatovať, že slovenčina – predovšetkým jej spisovná forma – tento evidentne prínosný a z medzinárodného komunikačného zreteľa nevyhnutný proces veľmi dobre zvládla. Na týchto miestach nového slovníka autori zdôrazňujú spätosť (sic) sledovaných a postupne prechádzajúcich slov z neslovenského prostredia do slovenského s najnovšími výsledkami slovakistiky v oblasti lexikológie, slovotvorby – derivatológie, gramatiky a štylistiky, v oblasti nárečového a sociolingvistickeho výskumu. Vo výslovnostných a pravopisných javoch sa opierali o oficiálne kodifikačné príručky – Pravidlá slovenskej výslovnosti od Ábela Kráľa a o najnovšie Pravidlá slovenského pravopisu (1991).

Súčasnne s výskumom slovnej zásoby, konkrétne s jej excerpciou, zhromažďovaním, triedením, analýzou a usporiadaním lexikálnych jednotiek do priestoru abecedných paradigiem sa pozornosť autorov sústredila na jeden z centrálnych procesov ich práce – na vymedzenie *normatívneho* statusu lexém, teda na vymedzenie miesta v systéme slovnej zásoby spisovnej slovenčiny v ich komplexnej podobe – v gramatickej, slovotvornej a výslovnostnej, čo, pravdaže, súvisí aj s jednoznačným vymedzením ich štýlovej či štylistickej kvalifikácie.